

Tolypella glomerata

Trubbrufse

Alger, Kransalger

NE NA LC DD NT **VU** EN CR RE

Sårbar (VU)
B1ac(ii,iii,iv)+2ac(ii,iii,iv); D2

Klass: Charophyceae (kransalger), **Ordning:** Charales, **Familj:** Characeae, **Släkte:** *Tolypella* (rufsen), **Art:** *Tolypella glomerata* - trubbrufse (Desv.) Leonh. **Synonymer:**

Kännetecken

Trubbrufsets kransgrenar delar sig ojämnt i en längre och en kortare stråle. De översta grenarna är sammandragna till täta nystan och arten ger ett rufsigt intryck. Trubbrufse kan förväxlas med uddrufse *Tolypella intricata*, den enda andra art inom samma släkte som förekommer i södra Sveriges inland, men skiljer sig från denna genom att kransgrenarnas ändcell inte har någon taggspets (använd lupp!). Från havsrufse *T. nidifica*, som också saknar taggspets, skiljer sig trubbrufse bortsett från habitatet även genom att oosporerna är bruna och små (vanligen ca 0,3 mm), och inte svarta och stora (ofta upp mot 0,5 mm) som hos havsrufse).

Utbredning och status

Under 2000-talet har trubbrufse noterats från tre lokaler på Öland och en på Gotland. Så sent som 1984 växte arten även på en lokal i Malmö (Blindow 2009, Artportalen 2015). Äldre svenska fynd (1800-talet) föreligger från Skåne (Alnarp, Lund och Örtofta) och Gotland (Othem, Lojsta och Lärbro). I Norden förekommer trubbrufse i övrigt i Danmark (sju lokaler enligt Baastrup-Spohr 2013). Trubbrufse är kosmopolit och finns i Europa, norra Afrika, västra Asien, samt i Nordamerika och Australien.

Ekologi

Trubbrufse förekommer i pölar, dammar, diken, grunda sjöar, ibland även i rinnande vatten. Arten växer nästan uteslutande i vatten med ett högt pH (7,1-9,0) och föredrar vatten med hög ledningsförmåga. I både Sverige och Danmark har den uteslutande hittats på lokaler som ligger nära kusten, och från flera länder har den rapporterats från mer eller mindre bräckt vatten. Liksom kransalger som växer i havet kan den effektivt reglera sin turgor genom aktiv transport av kalium och natrium, vilket är ovanligt för en kransalg som bara förekommer i inlandet. Trubbrufse är ett- eller tvåårig, ibland gror den under hösten och övervintrar. Den växer mest på grunt vatten, övervintrande dock något djupare. Undantagsvis har man funnit arten på flera meters djup i sjöar. Både trubb- och uddrufse har en påfallande "meteorisk" natur. De dyker plötsligt upp på nya lokaler, ofta decennier efter det senaste fyndet i området, men försvinner snabbt igen. De är utpräglade pionjärväxter som klarar konkurrens med andra växter dåligt. Oosporerna antas därför kunna överleva under mycket lång tid. Speciellt för trubbrufse är att den bara hittas under vissa "*Tolypella*-år" med ovanligt hög nederbörd under sensommaren, då arten kan dyka upp på ställen som för första gången på flera år har hamnat under vatten.

Hot

Eutrofiering kan vara ett hot mot arten i och med att andra växters tillväxt och därmed konkurrens ökar. Det viktigaste hotet anses dock vara den minskade tillgången på lämpliga lokaler på grund av utdikning och dränering i kulturlandskapet, rätning och fördjupning av vattendrag, igenläggning av småvatten samt återställning av grus- och lertäkter då eventuella småvatten ofta förstörs. Reglering av vattendrag och sjöar, som ofta leder till att tidigare översvämningsmarker inte får vatten, kan också vara ett problem.

Åtgärder

Både trubbrufse och uddrufse gynnas av nyanlagda vatten såsom grustag, vägdammar, viltvatten och kräftdammar. Anläggandet av sådana vatten med grunda zoner, och med lämpligt bottensubstrat, bör främjas. Båda arterna kan dessutom lätt förbises. Trubbrufse bör uppmärksammas bland svenska botanister och myndigheter (länsstyrelser, kommuner) och särskilt i samband med biologiska inventeringar av nyanlagda dammar. Återbesök vid lokalen i Malmö och vidare eftersök i Skåne är angeläget.

Övrigt

Utländska namn - GB: Clustered stonewort.

Naturvård

Åtgärdsprogram: Avslutat

Litteratur

- Artportalen 2015. *Rapportsystem för växter, djur och svampar*. ArtDatabanken, SLU. [<http://www.artportalen.se>] [uttag 2015-11-30].
- Blindow, I. 1994. Sällsynta och hotade kransalger i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 88: 65-73.
- Blindow, I. 2009. Åtgärdsprogram för hotade kransalger: arter i småvatten/periodiska vatten 2008-2011. Vårslinke (*Nitella capillaris*), Uddrufse (*Tolypella intricata*), Trubbrufse (*Tolypella glomerata*). Naturvårdsverket, Rapport 5849.
- Blindow, I. & Krause, W. 1989. Kransalgen *Tolypella glomerata* i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 83: 196-198.
- Blindow, I., Krause, W., Ljungstrand, E. & Koistinen, M. 2007. Bestämningsnyckel för kransalger i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 101: 165-220.
- Bruinsma, J., Mes, R. & de Wit, Y. 1995. Klein boomglanswier op Voorne. *Natura* 92: 124-125.
- Corillion, R. 1957. *Les charophycées de France et d'Europe occidentale*. Imprimerie Bretonne, Rennes.
- Hasslow, O.J. 1931. Sveriges characéer. *Botaniska Notiser* 84: 63-136.
- Krause, W. 1997. Charales (Chlorophyceae). I: Ettl, H., Gärtner, G., Heynig, H. & Mollenhauer, D. (red.), *Süßwasserflora von Mitteleuropa* vol. 18.
- Langangen, A. 1996. Kransalgene i noen kunstige alvarsjøer ved Greby steinbrudd på Öland. *Krutbrännaren* 5: 91-97.
- Maier, E.X. 1972. De kranswierien (Charophyta) van Nederland. *Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging* 93. Hoogwoud.
- Moore, J.A. 1986. *Charophytes of Great Britain and Ireland*. BSBI Handbook No. 5, London.
- Olsen, S. 1944. Danish charophyta. *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Biologiske Skrifter* 3.
- Pettersson, B. 1964. Notes on the ecology of *Tolypella glomerata* (Desv.) Leonh. *Botaniska Notiser* 117: 133-140.
- Simons, J. & Nat, E. 1996. Past and present distribution of stoneworts (Characeae) in The Netherlands. *Hydrobiologia* 340: 127-135.
- Vahle, H.-C. 1990. Armleuchteralgen (Characeae) in Niedersachsen und Bremen. *Informationsdienst Naturschutz Niedersachsen* 10: 85-130.
- Winter, U., Soulié-Marsche, I. & Kirst, G.O. 1996. Effects of salinity on turgor pressure and fertility in *Tolypella* (Characeae). *Plant, Cell and Environment* 19: 869-879.

Författare

Irmgard Blindow 1998. Rev. Gustav Johansson 2016. ©ArtDatabanken, SLU 2016